

MILUTIN JEŠIĆ¹

E-mail: milutinjesic@ekof.bg.ac.rs

ZNAČAJ FINANSIJSKOG OBRAZOVANJA U ODRASTANJU DECE

**PRIKAZ KNJIGE: NIKOLA FABRIS I RADOICA LUBURIĆ, „FINANSIJSKO
OBRAZOVANJE DECE I OMLADINE“, HERAEDU I MEDEON, 2017.**

THE IMPORTANCE OF FINANCIAL EDUCATION IN THE CHILDREN GROWTH

**BOOK REVIEW: NIKOLA FABRIS AND RADOICA LUBURIĆ, „FINANCIAL
EDUCATION OF CHILDREN AND YOUTH“, HERAEDU AND MEDEON,
2017.**

1. UVOD O FINANSIJSKOM OBRAZOVANJU

U okviru formalnog obrazovanja, na prostoru našeg regiona, oduvek se malo pažnje pridavalo finansijskom obrazovanju. Retki su đaci koji su tokom svog formalnog obrazovanja zaslugom pojedinaca – učitelja i nastavnika čuli bar nešto o osnovnim pojmovima koji spadaju u ovaj domen. Stoga je uglavnom sve što deca treba da nauče još u ranoj mlado-

¹ Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu

sti ostavljeno na odgovornost roditeljima. Međutim, zbog izmenjenog tipa sistema, premalo slobodnog vremena koje roditeljima stoji na raspolaganju da ga provedu sa svojom decom, propagiranja lošeg sistema vrednosti i društvenog nagrađivanja neodgovarajućeg ponašanja u normalnom sistemu vrednosti, omladina po završetku obaveznog formalnog školovanja ostaje gotovo finansijski nepismena. A upravo je to period u životu, kada temelji koji se tada postavljaju igraju ključnu ulogu u budućoj mogućnosti „opterećenja“ koje svaki pojedinac može podneti u toku života.

Finansijska edukacija stvara mogućnost da osoba bude finansijski pismena i finansijski sposobna.² Finansijsko obrazovanje posebno je važno jer se u kasnijem periodu života po jedinici mogu susresti sa važnim finansijskim odlukama koje ih mogu ponekad odvesti i na pogrešan put. Makroekonomske posledice finansijske nepismenosti su očigledne pre svega kada se privreda nalazi u zoni recesije. Nedostatak ušteđevine za slučaj nezaposlenosti, prezaduženost, problemi u otplati kredita, neadekvatne metode finansiranja kapitalnih dobara i dobara za tekuće potrebe, samo su neke od konsekvenci nedovoljnog stepena finansijskog obrazovanja. Finansijsko obrazovanje formalno ili neformalno, treba da počne što ranije. Prema OECD publikaciji, u Velikoj Britaniji 52 % tinejdžera pre 17 godine je postalo zaduženo.³ U manje razvijenim zemljama taj procenat je svakako manji, ali jasno je da finansijske instrumente počinje da koristi sve mlađa populacija.

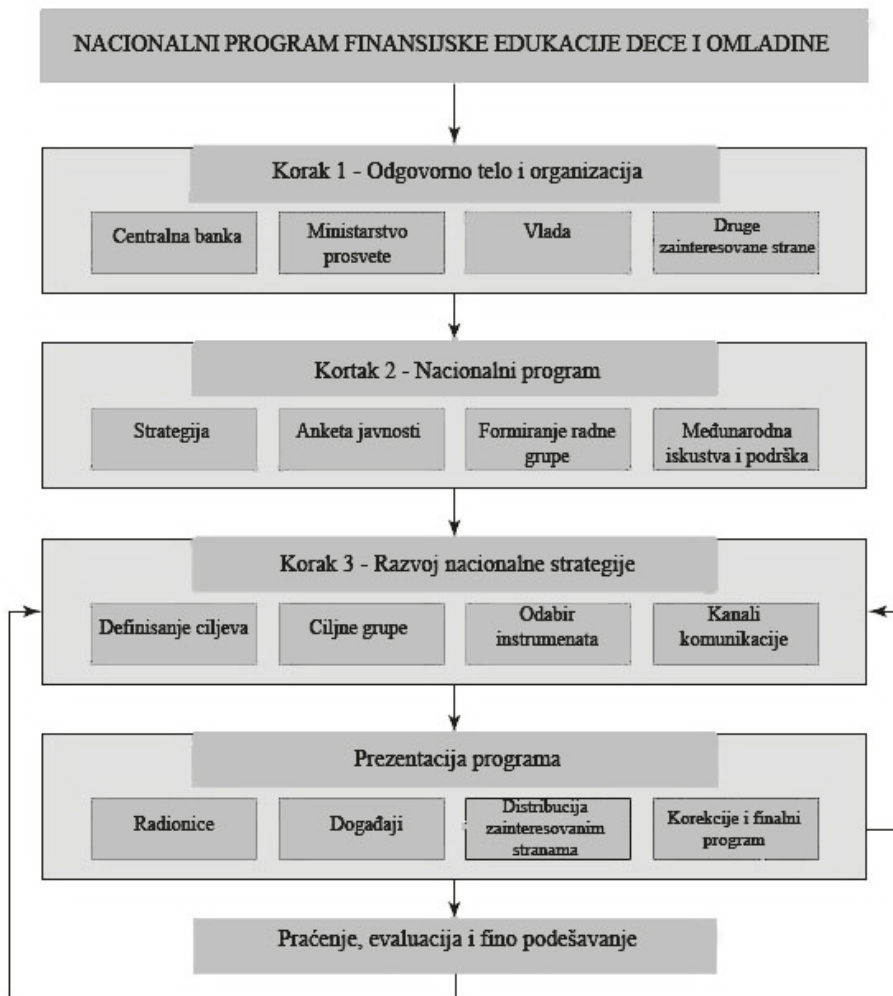
Na nacionalnom nivou mora se napraviti plan razvoja u oblasti finansijske edukacije. Taj plan treba da uključi sve zainteresovane strane, da jasno definiše ciljeve, sredstva, obaveze i evaluacije. Podrška finansijskoj edukaciji može da bude viđena kao glavni javni, privatni i cilj svih drugih zainteresovanih strana, kao kritična dugoročna investicija u ljudski kapital.⁴

2 Child Social and Financial Education (2012), p. 3.

3 Financial Educations in Schools (2012), p. 7.

4 Ibid., p. 7.

ILUSTRACIJA 1. PROCES RAZVOJA NACIONALNOG PLANA FINANSIJSKE EDUKACIJE DECE I OMLADINE



Izvor: Fabris, N. i Luburić, R. (2016), p. 71.

Treba imati na umu da čak i da formalno obrazovanje bude upotpunjeno sa nekim od predmeta koji se tiču finansijskog obrazovanja, ipak najveći deo posla ostaje na roditeljima da na vreme nauče svoju decu o veštini upravljanja novcem. Najlakše je to učiniti usputno, uključivanjem dece u svakodnevne odluke porodice o finansijama, prvo kao pasivne posmatrača, a potom u kasnijem periodu kao članove sa aktivnim glasom.

Knjiga koja je predmet ovog prikaza, predstavlja važan iskorak u odnosu na dosadašnje pridavanje značaja neformalnom finansijskom obrazovanju dece i omladine. U nastavku sledi kratak prikaz najznačajnijih smernica roditeljima koje se mogu naći u knjizi.

2. KONCEPTUALNI OKVIR I DOPRINOS KNJIGE

Knjiga N. Fabrisa i R. Luburića bavi se tematikom finansijskog obrazovanja dece i omladine, pre svega iz ugla roditelja. Autori na jednostavan način pokazuju kakva uloga roditelja treba da bude u vaspitavanju dece, te kako tu ulogu ostvariti. U knjizi je obrađena tema finansijske edukacije dece od 3 godine do tinejdžerskog doba.

Cilj knjige je priprema deteta da donosi finansijske odluke jednog dana, a te odluke imaju dalekosežne posledice u životu svakog pojedinca. Stoga je veoma bitno još od ranog uzrasta deteta otvoriti detetu vidike, ukazati mu na opasnosti, šanse i zamke sa kojima će se susresti kada bude počelo da donosi finansijske odluke. Kroz celu knjigu provlači se i pristup pokušaja i pogrešaka deteta. Jako je važno da dete nauči da uči iz sopstvenih grešaka, da kasnije kada finansijske odluke velike važnosti budu realizovane ne dođe do takvih grešaka. Dragoceno iskustvo na „malim finansijskom odlukama“ u ranom periodu života igra važnu ulogu u kasnijem životnom dobu.

Knjigom provejava par važnih poruka roditeljima, koje ovom prilikom želimo da istaknemo:

- *Formalno obrazovanje ne može zameniti rad roditelja sa decom.* Ovo pogotovo važi za finansijsko obrazovanje.
- *Finansijsko obrazovanje dece treba da počne što pre.* Period kada pojedinac počne da donosi finansijske odluke dođe brzo. Zato na vreme treba voditi računa da dete stekne odgovarajuća znanja, koja će povećati njegove sposobnosti da donese pravu odluku kada za to dođe vreme.
- *Starije dete treba pustiti da samostalno donese neke odluke.* Čak i u slučaju da pogreši, detaljno mu treba objasniti šta su uzroci i posledice greške. Ne treba zaboraviti da je neuspeh sastavni deo uspeha.
- *Dete treba naučiti da razlikuje želje od potreba.* Ovo je neophodno bez obzira koliko je porodica u kojoj raste dete imućna.
- *Dete od malih nogu treba da razume koncept štednje.* Motivi za štednju, odnos štednje i potrošnje, a u kasnijem periodu i načini plasiranja štednje moraju biti jasno predočeni detetu.
- *Negativni uticaji na decu (pre svega preko medija) ne mogu biti izbegnuti.* Ipak, decu treba podsticati na kritički stav prema tim vrstama uticaja.
- *Roditelji treba da finansijski edukuju decu tako što će praviti finansijske planove.* Oni u zavisnosti od uzrasta mogu imati veoma jednostavnu formu.

Knjiga je koncipirana tako da uvaži značaj uzrasta za finansijsku edukaciju dece. Jasno je naznačeno šta kom uzrastu odgovara. Pisana je jednostavnim jezikom, pa će svakom roditelju biti jasno koji su najbolji načini za finansijsku edukaciju deteta. Ne samo da su

dati saveti, već i pomoć roditeljima u vidu raznih igrica koje mogu da igraju sa svojom decom, kako bi ona lakše prihvatila nova saznanja iz oblasti finansijskog obrazovanja.

U knjizi su obrađena ključna pitanja finansijskog obrazovanja: odnos prema novcu, zarada, odnos potrošnje i štednje, stav prema agresivnom marketingu, upravljanje ličnim finansijskim deteta, finansijski sistem itd. Na kraju knjige postoji i kviz koji će pomoći roditeljima da provere stečena znanja svog deteta. Pored toga, postoji i leksikon finansijskih pojmova, koji i roditeljima može pomoći u razumevanju nekih njima nedovoljno poznatih pojmova.

Na osnovu svega, jasno je da je doprinos knjige N. Fabrisa i R. Luburića veliki. Ova knjiga ima široki društveni značaj. Koncepti iz domena finansijskog obrazovanja mogu se naučiti iz tri izvora: formalno obrazovanje, neformalno obrazovanje, sopstvene greške u kasnijem životnom dobu. Naravno, u kontekstu iskustava zemalja regiona jasno je da prvi vid obrazovanja za sada nema tu ulogu. Stoga neformalno obrazovanje ima još veći značaj. Neki roditelji čak i ako žele, ne znaju pravi način da svoju decu finansijski edukuju. Ova knjiga im u tome može pomoći. Ipak, kako kažu autori, nijedna knjiga ne može da zameni praktično iskustvo.⁵

Značaj ove knjige je još veći ako imamo u vidu da je ona jedna od retkih na našem jeziku. Dakle, veoma važna oblast u odrastanju dece, finansijsko obrazovanje, konačno je utemeljena i stvoreni su svi preduslovi za njen dalji razvoj. Roditelji koji žele aktivno da učestvuju u finansijskom obrazovanju svoje dece, pred sobom imaju pravi materijal za taj kompleksan put.

3. LITERATURA

Child Social and Financial Education (2012), A companion to the Child Friendly Schools Manual, *UNICEF*, December 2012.

Fabris, N. i Luburić, R. (2016), „Financial Education of Children and Youth“ *Journal of Central Banking Theory and Practice*, Vol. 5, No. 2, pp. 65-79. DOI: 10.1515/jcbtp-2016-0011

Fabris, N. i Luburić, R. (2017), *Finansijsko obrazovanje dece i omladine*, HERAedu i MEDEON, Beograd.

Financial Educations in Schools (2012), International Network on Financial Educations, *OECD*, 2012.

5 Fabris, N. i Luburić, R. (2017), p. 18.